

VERESS, Emőd

S-a născut la 15 februarie 1978, în Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita.

Studii: licență în drept (2002), doctorat în drept (2006), abilitare (2018), doctor în științe juridice (D.Sc.) al Academiei Maghiare de Științe (2022).

Domenii de cercetare: drept civil (partea generală, teoria obligațiilor); drept comercial (societăți pe acțiuni, societăți cu răspundere limitată, dreptul valorilor mobiliare, dreptul insolvenței); istoria comparată a dreptului privat.

Activitate: avocat (2005-în prezent), membru al Baroului Cluj. Din anul 2004 este cadru didactic titular la Universitatea Sapientia din Cluj-Napoca, parcurgând toate gradele universitare: asistent (2004), lector (2007), conferențiar (2012), fiind numit profesor universitar în 2016. Este titularul disciplinelor de Drept civil – partea generală, Drept civil – teoria generală a obligațiilor. Din 2022 este profesor universitar și conducător de doctorat la Facultatea de Științe Juridice a Universității din Miskolc (Ungaria), și din 2024 cercetător științific gradul I la Academia Central-Europeană din Budapesta, unde coordonează activități de cercetare comparată a dreptului privat.

A desfășurat o activitate constantă de promovare a colaborării științifice în domeniul dreptului privat, în special între România și Ungaria, dar și, în sens mai larg, în spațiul Europei Centrale și de Est. Din 2012 este membru al colectivului de redacție al revistei Acta Universitatis Sapientiae. Legal Studies (România), iar din 2020 este redactor-șef al Revistei Române de Istoria Dreptului. Face parte din colectivul editorial al revistelor Central European Journal of Comparative Law, Erdélyi Jogélet, Law, Identity and Values, Jogtudományi Közlöny, Közjegyzők Közönye. Colaborează cu revistele ELTE Law Journal (Ungaria) și Etica e giustizia (Italia), în cadrul comitetelor consultative.

Din 2014 este membru al Societas – Central and Eastern European Company Law Research Network, în cadrul căreia a fost secretar general (2014-2023) și este în prezent președinte (din 2023). Din 2016 este membru al European Society of Comparative Legal History. Din 2024 este președinte al Central European Association of Comparative Law.

Pentru activitatea științifică în domeniul dreptului civil și a dreptului comparat, în 2016 a fost decorat cu Crucea de cavaler al Ordinului de Merit al Ungariei, iar în 2020 a primit o diplomă de onoare din partea Ministerului Justiției din Ungaria. În anul 2024 i s-a conferit Premiul Academic al Academiei Maghiare de Științe, iar în 2025 a fost distins cu Medalia „János Arany” a aceleiași instituții.

Publicații: a publicat mai multe monografii și cursuri, respectiv articole de specialitate, în țară și în străinătate, în total peste 350 de lucrări științifice.

Emőd Veress

Contractul de fideiusiune

Ediția 2

Editura C.H. Beck
București 2025

AVERTISMENT!

Având în vedere amploarea luată de fenomenul fotocopierii lucrărilor de specialitate, mai ales în domeniul Dreptului, atragem atenția că, potrivit art. 14 și 140 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, reproducerea operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe, dacă respectiva reproducere a fost efectuată fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de legea menționată, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare sau cu amendă. Prin *reproducere*, conform legii, se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a unuia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloace și sub orice formă.

Nu vă faceți părtași la distrugerea cărții!

Editura C.H. Beck este acreditată CNATDCU și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Contractul de fideiuniune**Emőd Veress**

Copyright © 2015, 2025 – Editura C.H. Beck

Toate drepturile rezervate Editurii C.H. Beck.

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii C.H. Beck. Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**Veress, Emőd**

Contractul de fideiuniune / Emőd Veress. - Ed. 2. - București :

Editura C.H. Beck, 2025

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-18-1553-1

34

Editura C.H. Beck

Bdul. Iuliu Maniu nr. 7

Corp C, Parter, Spațiile B2 și B3, Sector 6, București

E-mail: comenzi@beck.ro

Redactor: Andreea Marinescu

Cuprins

Argument pentru prima ediție.....	XV
Argument pentru ediția a 2-a.....	XVII
Abrevieri.....	XIX
Capitolul I. Considerații generale. Istoric. Reglementare.	
Noțiune.....	1
Secțiunea 1. Considerații generale privind garantarea obligațiilor	1
§1. Aspecte generale	1
§2. Noțiunea de garanție personală	4
§3. Importanța fideiuniunii	5
Secțiunea a 2-a. Istoricul fideiuniunii	6
§1. Drepturile antice ale Orientului Apropiat.....	6
§2. Fideiuniunea în dreptul roman.....	7
§3. <i>Sponsio</i>	9
§4. <i>Fidepromissio</i> și <i>fideiussio</i>	10
§5. Alte mecanisme de garantare din dreptul roman similare fideiuniunii.....	12
§6. Evul mediu	13
§7. Codificările moderne.....	14
§8. Istoricul fideiuniunii în dreptul românesc.....	15
Secțiunea a 3-a. Reglementarea actuală.....	16
§1. Reglementare.....	16
§2. Reglementarea de bază a fideiuniunii: art. 2280-2320 C.civ.....	17
§3. Aspecte de drept internațional privat.....	22
§4. Aspecte de drept european	23
Secțiunea a 4-a. Definiția legală a fideiuniunii	24
Secțiunea a 5-a. Definiții doctrinare	26
Capitolul II. Garanția comună a creditorilor.....	29
Secțiunea 1. Aspecte introductive.....	29

§1. Importanța cercetării garanției comune a creditorilor din perspectiva fideiussimii	29
§2. Reglementare.....	29
§3. Obiectul garanției comune: patrimoniul (activul patrimonial).....	30
§4. Sfera creditorilor care beneficiază de garanția comună	31
Secțiunea a 2-a. Regimul juridic al garanției comune	32
§1. Regimul juridic general al garanției comune.....	32
§2. Inesizabilitatea convențională.....	34
§3. Măsurile conservatorii.....	36
§4. Efectul căsătoriei asupra garanției comune a creditorilor	37
§5. Efectul creării patrimoniilor de afecțaiune asupra garanției comune a creditorilor	38
§6. Dispozițiile art. 727 alin. (1) C.proc.civ.....	43
§7. Transferul intrapatrimonial.....	44
Secțiunea a 3-a. Concluzii	44
Capitolul III. Caracterile juridice ale fideiussimii.....	46
Secțiunea 1. Natura contractuală a fideiussimii	46
Secțiunea a 2-a. Contract accesoriu	47
§1. Accesorialitate – privire generală.....	47
§2. Accesorialitate și insolvență. Cazul dobânzilor, majorărilor și penalităților	50
§3. Accesorialitatea fideiussimii – criteriu de delimitare față de instituții asemănătoare	60
Secțiunea a 3-a. Contract solemn.....	60
Secțiunea a 4-a. Contract unilateral sau bilateral.....	64
Secțiunea a 5-a. Contract cu titlu gratuit sau contract cu titlu oneros	68
Secțiunea a 6-a. Contract <i>intuitu personae</i>	71
Secțiunea a 7-a. Titlu executoriu derivat	73
§1. Fideiussimea – doar titlu executoriu „derivat”.....	73
§2. Controverse	78
§3. Dreptul comun.....	80
§4. Fideiussimea autentică	81
§5. Alte fideiussime care constituie titluri executorii	82
Secțiunea a 8-a. Contract aleatoriu sau comutativ	82

Capitolul IV. Formele fideiussimii (clasificare).....	84
Secțiunea 1. Fideiussimea facultativă și fideiussimea obligatorie.....	84
§1. Criteriul de clasificare	84
§2. Fideiussimea facultativă.....	84
§3. Fideiussimea obligatorie	85
§4. Regimul garanțiilor obligatorii	86
§5. Fideiussimea legală.....	86
§6. Fideiussime legale din alte acte normative decât Codul civil	88
§7. Fideiussimea judiciară	89
§8. Substituirea fideiussimii legale sau judiciare.....	91
§9. Reglementarea cauțiunii în Codul de procedură civilă ..	92
Secțiunea a 2-a. Fideiussimea asimilată	95
§1. Noțiune.....	95
§2. Angajamentul de a acorda un împrumut (mandatul de credit).....	96
§3. Cesiunea contractului	99
§4. Solidaritatea contractată în interesul exclusiv al unui codebitor.....	99
§5. Cesiunea uzufructului.....	100
Secțiunea a 3-a. Fideiussimea determinată și fideiussimea nedeterminată	100
Secțiunea a 4-a. Fideiussimea ca și contract de consum	101
Capitolul V. Delimitări	103
Secțiunea 1. Delimitarea fideiussimii față de garanțiile personale autonome	103
§1. Aspecte generale	103
§2. Scrisoarea de garanție.....	103
§3. Scrisoarea de confort.....	106
§4. Asemănări și deosebiri dintre fideiussime și garanțiile personale autonome	106
Secțiunea a 2-a. Delimitarea fideiussimii față de garanțiile reale	108
§1. Aspecte generale	108
§2. Delimitarea fideiussimii față de ipotecă.....	109

Secțiunea a 3-a. Delimitarea fideiuziunii față de solidaritatea pasivă.....	115
§1. Elemente comune	115
§2. Noțiunea de solidaritate pasivă.....	115
§3. Cazuri de solidaritate pasivă.....	116
§4. Efectele solidarității pasive în raporturile dintre creditor și debitorii solidari	117
§5. Efectele solidarității pasive în raporturile dintre codebitori	120
§6. Criterii de delimitare dintre fideiuziune și solidaritatea pasivă.....	120
Secțiunea a 4-a. Delimitarea fideiuziunii față de convenția de <i>porte-fort</i> (promisiunea faptei altuia)	122
§1. Convenția de <i>porte-fort</i> (promisiunea faptei altuia) ...	122
§2. Asemănări	122
§3. Deosebiri	123
§4. Cumulul calităților de promitent al faptei altuia și de fideiuzor	124
§5. Fideiuziune implicită?	124
Secțiunea a 5-a. Delimitarea fideiuziunii față de preluarea datoriei	125
§1. Preluarea datoriei.....	125
§2. Efectele preluării datoriei	126
§3. Asemănări și deosebiri dintre fideiuziune și preluarea datoriei	127
Secțiunea a 6-a. Delimitarea fideiuziunii față de simpla recomandare	128
Secțiunea a 7-a. Delimitarea fideiuziunii cu titlu oneros față de contractul de asigurare de credit	128
Capitolul VI. Condiții de validitate	130
Secțiunea 1. Condiții de fond.....	130
Secțiunea a 2-a. Libertatea contractuală și libertatea generală	130
Secțiunea a 3-a. Capacitatea fideiuzorului.....	132
§1. Aspecte speciale privind capacitatea fideiuzorului.....	132
§2. Interdicții prevăzute de Legea societăților nr. 31/1990	133

§3. Condiții suplimentare în materie de fideiuziune.....	134
Secțiunea a 4-a. Consimțământul obligatului principal și obligatului accesoriu	136
§1. Aspecte generale	136
§2. Promisiunea de fideiuziune	137
§3. Consimțământul dat prin reprezentant.....	139
§4. Vicierea consimțământului	142
Secțiunea a 5-a. Condiții privind obiectul contractului de fideiuziune	144
§1. Unitatea de obiect.....	144
§2. Garantarea obligațiilor valabile	145
§3. Nulitatea parțială	146
§4. Garantarea obligațiilor nule sau anulabile.....	146
§5. Invocarea nulității actului juridic principal de către fideiuzor. Considerații privind calitatea procesuală ...	148
§6. Garantarea obligațiilor <i>intuitu personae</i>	152
§7. Garantarea obligațiilor viitoare, condiționale și nedeterminate.....	152
§8. Garantarea obligațiilor naturale.....	156
§9. Probleme specifice privind regresul în cazul garantării obligațiilor nule, anulabile și naturale	158
§10. Fideiuziunea dată unui fideiuzor.....	158
Secțiunea a 6-a. Cauza contractului de fideiuziune	161
Secțiunea a 7-a. Condiții de formă	162
Capitolul VII. Efectele fideiuziunii. Privire generală.....	163
Secțiunea 1. Limitele și întinderea fideiuziunii	163
§1. Obiectul analizei.....	163
§2. Întinderea fideiuziunii	163
§3. Limitele fideiuziunii. Principii	165
§4. Sancțiunea încălcării limitelor fideiuziunii.....	171
§5. Prorogarea termenului și decăderea din termen	173
§6. Informarea fideiuzorului.....	174
Secțiunea a 2-a. Considerații complementare privind reglementarea dobânzilor în dreptul privat român.....	175
§1. Generalități	175
§2. Noțiunea și formele dobânzii	177
§3. Dobânda legală.....	181

§4. Limitări ale libertății contractuale în materie de dobânzi aduse prin prevederile O.G. nr. 13/2011 ..	185
§5. Codul de procedură civilă și dobânda legală: o aventură dusă la bun sfârșit	187
§6. Limitări ale libertății contractuale în materie de dobânzi aduse prin prevederile Legii nr. 72/2013	190
§7. Concluzii privind reglementarea actuală a dobânzilor în dreptul privat român	194

Capitolul VIII. Efectele fideiuziunii între creditor și fideiuzor..... 196

Secțiunea 1. Obligația fideiuzorului de a îndeplini obligația debitorului.....	196
Secțiunea a 2-a. Excepții care decurg din raportul obligațional principal.....	197
§1. Privire generală	197
§2. Exemple.....	197
Secțiunea a 3-a. Excepții care decurg din raportul de fideiuziune: beneficiul de discuțiune	199
§1. Subsidiaritatea fideiuziunii.....	199
§2. Definiția beneficiului de discuțiune	201
§3. Invocarea beneficiului de discuțiune	203
§4. Indicarea bunurilor urmăribile ale debitorului principal.....	210
§5. Avansarea cheltuielilor de urmărire	211
§6. Termenul în care se poate invoca beneficiul de discuțiune.....	213
§7. Efectul beneficiului de discuțiune	216
§8. Beneficiul de discuțiune și insolvența debitorului principal.....	220
§9. Răspunderea creditorului care întârzie urmărirea debitorului principal față de fideiuzorul care a invocat beneficiul de discuțiune	223
§10. Caz specific: invocarea beneficiului de discuțiune de către fideiuzorul unui debitor solidar	224
§11. Caz specific: deținerea unui titlu executoriu doar împotriva fideiuzorului.....	225

Secțiunea a 4-a. Excepții care decurg din raportul de fideiuziune: beneficiul de diviziune.....	227
§1. Pluralitatea de fideiuzori.....	227
§2. Definiția beneficiului de diviziune	228
§3. Invocarea beneficiului de diviziune	228
§4. Termenul în care se poate invoca beneficiul de diviziune	228
§5. Efectul beneficiului de diviziune.....	229
§6. Insolvabilitatea unui fideiuzor	230
Secțiunea a 5-a. Renunțarea la beneficiile discuțiunii și diviziunii	231
Secțiunea a 6-a. Efectele fideiuziunii solidare	231
§1. Solidaritatea contractată în interesul exclusiv al unui codebitor.....	231
§2. Efecte.....	232
§3. Solidaritate imperfectă	234
§4. Suspendarea și întreruperea prescripției extinctive	235
§5. Fideiuziunea solidară în contractele de consum	236
§6. Fideiuziunea solidară profesională	241
§7. Solidaritatea cofideiuzorilor	243
Secțiunea a 7-a. Alte excepții care decurg din raportul de fideiuziune	245
Secțiunea a 8-a. Fideiuziunea dată unui fideiuzor.....	246

Capitolul IX. Consecințele mecanismului fideiuziunii între debitorul principal și fideiuzor247

Secțiunea 1. Privire generală	247
Secțiunea a 2-a. Subrogarea fideiuzorului în drepturile creditorului și dreptul de regres	253
§1. Reglementarea generală a subrogației	253
§2. Subrogația de plin drept în materie de fideiuziune	254
§3. Întinderea dreptului de regres.....	256
§4. Regresul în situația în care există acordul debitorului principal la fideiuziune.....	256
§5. Regresul în cazul lipsei acordului debitorului principal.....	257
§6. Regresul în cazul împotrivirii debitorului principal ...	258

§7. Considerații complementare privind întinderea dreptului de regres.....	259
§8. Regresul contra debitorului incapabil.....	261
§9. Regresul contra mai multor debitori principali	261
§10. Cazuri speciale de subrogație	263
§11. Pierderea dreptului de regres împotriva debitorului	263
§12. Dreptul fideiuzorului la înștiințarea plății efectuate de către debitorul principal	264
Secțiunea a 3-a. Regresul anticipat.....	265
§1. Noțiuni.....	265
§2. Probleme controversate privind cazurile de regres anticipat.....	267
§3. Delimitarea regresului anticipat față de decăderea din beneficiul termenului.....	268
Secțiunea a 4-a. Fundamentarea regresului pe dreptul comun	269
Capitolul X. Efectele fideiuziunii între mai mulți fideiuzori....	271
Secțiunea 1. Pluralitatea de fideiuzori.....	271
Secțiunea a 2-a. Efectele fideiuziunii în caz de pluralitate de fideiuzori	272
§1. Regresul contra celorlalți fideiuzori	272
§2. Divizarea urmăririi cofideiuzorilor.....	273
§3. Condițiile speciale ale regresului contra celorlalți cofideiuzori.....	274
§4. Riscul insolvabilității unui cofideiuzor în cazul regresului împotriva cofideiuzorilor	275
§5. Fideiuziunea dată unui fideiuzor.....	275
Capitolul XI. Consecințele fideiuziunii față de garantul ipotecar terță persoană.....	277
Capitolul XII. Interpretarea contractului de fideiuziune	279
Capitolul XIII. Încetarea (stingerea) fideiuziunii.....	281
Secțiunea 1. Privire generală	281

Secțiunea a 2-a. Calea indirectă (calea accesorie) a stingerii fideiuziunii	282
§1. Definiție.....	282
§2. Plata obligației principale.....	283
§3. Darea în plată și cesiunea de creanță în locul executării	285
§4. Novația ca mod de stingere a fideiuziunii	286
§5. Compensația ca mod de stingere a fideiuziunii	288
§6. Confuziunea ca mod de stingere a fideiuziunii.....	290
§7. Remiterea de datorie ca mod de stingere a fideiuziunii	290
§8. Prescripția extinctivă ca mod de stingere a fideiuziunii.....	292
§9. Imposibilitatea fortuită de executare ca mod de stingere a fideiuziunii.....	293
§10. Rezoluțiunea și îndeplinirea condiției rezolutorii care afectează obligația principală.....	294
§11. Aspecte specifice privind stingerea pe cale indirectă a fideiuziunii	294
Secțiunea a 3-a. Calea directă (calea principală) a stingerii fideiuziunii	295
§1. Definiție.....	295
§2. Remiterea de fideiuziune	295
§3. Confuziunea	296
§4. Liberarea fideiuzorului prin fapta creditorului (pierderea beneficiului subrogației).....	297
§5. Stingerea fideiuziunii datorită lipsei diligenței creditorului în urmărirea debitorului principal	303
§6. Liberarea fideiuzorului pentru obligațiile viitoare sau nedeterminate	312
§7. Decesul fideiuzorului.....	314
§8. Încetarea funcției în considerarea căreia s-a constituit fideiuziunea	324
§9. Îndeplinirea condiției rezolutorii care afectează contractul de fideiuziune	327
Capitolul XIV. Derivatele fideiuziunii.....	328
Secțiunea 1. Aspecte generale	328

Secțiunea a 2-a. Avalul și girul.....	328
§1. Cambia și biletul la ordin	328
§2. Avalul	329
§3. O controversă actuală privind avalul biletelor la ordin.....	334
§4. Completarea abuzivă a biletelor la ordin în alb și poziția juridică a avalistului.....	338
§5. Girul	342
§6. Cambia, biletul la ordin și cecul – garanții atipice	343
Secțiunea a 3-a. Garanția personală pentru acoperirea pagubelor cauzate de gestionari (Legea nr. 22/1969).....	343
Secțiunea a 4-a. Garantarea obligațiilor sociale de către asociații cu răspundere nelimitată.....	345
Secțiunea a 5-a. Angajamentul unilateral de garanție.....	348
Secțiunea a 6-a. Garanțiile asumate de cedentul de creanță și cedentul de contract.....	349
§1. Aspecte generale	349
§2. Definiția și formele cesiunii de creanță.....	349
§3. Garantarea solvabilității debitorului cedat.....	350
§4. Cesiunea de contract.....	351
§5. Obligația de garanție în materia cesiunii de contract	351
Secțiunea a 7-a. Terțul susținător în procedura achizițiilor publice	352
§1. Aspecte generale	352
§2. Instituția terțului susținător în legislația românească a achizițiilor publice în vigoare	358
Model orientativ de contract de fideiuziune	365
Bibliografie selectivă.....	371
Index alfabetic	375

Argument pentru prima ediție

Fideiuziunea este o instituție juridică străveche: avem atestări ale acestei forme de contract încă din dreptul orientului antic. Însă dreptul obligațiilor, alături de elementele de constanță milenară prezintă și un dinamism extraordinar: circuitul civil creează aproape zilnic situații de o complexitate practică deosebită și de o frumusețe teoretică aparte în orice epocă de dezvoltare a dreptului. Dreptul este viu, așa cum și societatea umană reglementată de normele juridice este înșuflețită, în sensul că se află în permanentă schimbare, adaptare, remodelare.

În materia contractului de fideiuziune se reflectă toată frumusețea și complexitatea dreptului privat.

Dacă în unele cazuri, în prezenta lucrare, am exprimat față de opiniile unor autori păreri divergente, am făcut-o doar în scopul de a încerca să clarific anumite probleme juridice interesante, menținând respectul față de valoarea științifică a altor opinii și umilința științifică voit asumată. Dreptul este o creație umană și astfel nu este ferit de greșeli. Totodată, dreptul nu este ferit nici de polemici, de discuții, de interpretări și opinii contradictorii. Aceste controverse, dacă sunt bazate pe raționamente științifice veritabile, contribuie în mod necesar la dezvoltarea științei dreptului.

Dedic această monografie privind contractul de fideiuziune memoriei unor personalități științifice clujene excepționale, foștilor mei profesori: dr. Ernest Lupan (1929-2013) și dr. Mircea Mureșan (1937-2003).

Totodată, mulțumesc din inimă pentru valorosul ajutor acordat de către prof.univ.dr. Ligia Cătuță (Universitatea din Timișoara), lect.univ.dr. Andrea Chiș (Universitatea Babeș-Bolyai) și drd. János Székely (Universitatea Sapientia). Desigur, responsabilitatea pentru oricare erori sau lipsuri din acest volum îmi aparține în integralitate. Studiarea științifică a contractului de fideiuziune, în contextul domeniului meu mai larg de cercetare (protecția creditorilor prin mijloace de drept civil și drept procesual civil) este departe de a fi finalizată, astfel că aștept cu cea mai mare bucurie orice observație sau propunere constructivă.

Cluj-Napoca, 9 februarie 2015

Autorul

p.	- pagina
P.R.	- revista „Pandectele Române”
parag.	- paragraf(ul)
pct.	- punct(ul)
R.R.D.A.	- Revista Română de Dreptul Afacerilor
R.R.D.C.	- Revista Română de Drept Comercial
R.R.D.E.	- Revista Română de Drept European
R.R.D.P.	- Revista Română de Drept Privat
S.U.B.B.	- revista „Studia Universitatis Babeş-Bolyai”
<i>supra</i>	- mai sus
Trib. Jud.	- tribunalul judeţean
Trib. Reg.	- tribunalul regional
Trib. Suprem	- Tribunalul Suprem
urm.	- următoarele
vol.	- volumul

Capitolul I Consideraţii generale. Istoric. Reglementare. Noţiune

Secţiunea 1. Consideraţii generale privind garantarea obligaţiilor

§1. Aspecte generale

Putem spune ca romanii antichi: *abundans cautela non nocet*, adică o precauţie mare nu face rău. Orice raport obligaţional presupune un risc pentru creditor: riscul ca drepturile lui să nu poată fi realizate în tot sau în parte din cauza insolvabilităţii debitorului. Dreptul este chemat să ofere soluţii pentru reducerea acestui risc, fiindcă, privit realist, eliminarea totală a riscului este imposibilă. Riscul este inerent circuitului civil.¹

Din punctul de vedere al unei instituţii de credit sau instituţii financiare nebankare, deşi nu este un termen juridic, ci mai degrabă economic, capacitatea de rambursare a unui debitor este esenţială şi stă la baza acordării creditului. Dar capacitatea de rambursare nu se poate determina nici ea cu siguranţă maximă, având în vedere că aceste contracte în general sunt cu executare succesivă, prelungită în timp. Analiza acestei capacităţi de rambursare în momentul încheierii contractului de împrumut poate certifica existenţa posibilităţilor materiale, a nivelului de venit sau de profitabilitate necesare rambursării; în timp, această capacitate poate fi perturbată, micşorată de o serie de evenimente: pierderea locului de muncă, accidente de muncă, crize economice, concurenţa economică etc.

Astfel, necesitatea reglementării unor instrumente juridice care să reducă riscurile creditorului, este utilă, chiar mai mult decât atât, este necesară, atât în cadrul raporturilor juridice clasice de drept privat, cât şi în cadrul raporturilor juridice profesionale. Aceste

¹ Pentru o privire interesantă asupra instituţiei şi implicaţiilor riscului, a se vedea *P.L. Bernstein, Against the Gods: The Remarkable Story of Risk*, Ed. John Wiley & Sons, Inc., New York, 1996.

garanții, în consecință, își găsesc aplicabilitate nu numai în domeniul financiar-bancar, ci și în vvasitotalitatea raporturilor obligaționale. Dacă un creditor dorește și are posibilitatea să procure pentru apărarea propriilor interese o siguranță în plus, trebuie să recurgă la mijloacele de garantare a obligațiilor, puse la dispoziția lui de lege. În rândul acestor mijloace de garantare a obligațiilor, concepute într-un sens foarte larg, se include și fideiuziunea.

Sediul materiei

Noul Cod civil (Legea nr. 287/2009)¹ consacră în cuprinsul *Cărtii a V-a – Despre obligații* două titluri distincte pentru reglementarea garantării obligațiilor: titlul X care se referă la garanțiile personale, iar titlul XI la privilegiu și garanții reale. De altfel, Codul civil nu oferă o definiție a categoriilor de garanție personală și garanție reală. Sunt posibile și alte sistematizări, de exemplu noul Cod civil maghiar (Legea nr. V/2013)² – pe care îl aducem ca și exemplu fiindcă a fost adoptat, de asemenea, foarte recent – reglementează fideiuziunea printre contractele speciale, iar garanțiile reale sunt reglementate în Cartea a V-a, dedicată drepturilor reale, sub titlul de drepturi reale accesorii. O abordare similară regăsim și în Proiectul Cadrelui comun de referință (*Draft Common Frame of Reference*).³

¹ Legea nr. 287/2009, republicată (M.Of. nr. 505 din 15 iulie 2011), cu modificările și completările ulterioare, în continuare: C.civ. Dacă facem referire la Codul civil din 1864 (vechiul Cod civil), vom indica acest aspect separat.

² În vigoare din data de 15 martie 2014. Putem concluziona că în Europa Centrală și de Est are loc un adevărat val de recodificare a dreptului privat, fiindcă în România, Ungaria, Cehia deja au intrat în vigoare noile coduri civile recent adoptate, iar în Polonia este în curs de pregătire un nou cod.

³ Draft Common Frame of Reference (DCFR), prezentat în 2009, este un anteproiect științific și nu un document oficial al Uniunii Europene, care poate sta la baza unui viitor Cod european al obligațiilor, dacă va fi cazul. În general însă, foarte multe state membre nu doresc o astfel de intervenție în dreptul lor privat. DCFR a fost conceput ca să funcționeze ca un drept opțional, adică părțile unui contract să aleagă această reglementare ca și legea aplicabilă contractului lor, care să nu înlocuiască dreptul privat al fiecărui stat membru.

Codul civil cuprinde, printre garanțiile personale, fideiuziunea și garanțiile autonome, respectiv stabilește o normă generală potrivit căreia și alte garanții anume prevăzute de lege pot fi cuprinse în această categorie (art. 2279 C.civ.). Legiuitorul a lăsat deschisă poarta inovației. De exemplu, adaptarea tehnicilor bancare la cerințele pieței permite diversificarea instrumentelor de garantare, cu perspectiva de a deveni instituții juridice reglementate la nivel de lege, iar nu doar uzanțe bancare.¹ În consecință, în materia garanțiilor personale, Codul nu cuprinde toate regulile de bază, ci prin legi speciale se pot stabili forme de garanții personale distincte, supuse prevederilor acestor legi speciale, spre deosebire de materia garanțiilor reale, unde legiuitorul a urmărit crearea unui regim juridic unitar.² De exemplu, avalul este o formă de garanție personală de sine stătătoare, reglementată printr-o lege specială.³

O altă categorie distinctă de cauze de preferință este reprezentată de privilegiu și de garanțiile reale (ipoteka imobiliară, ipoteka mobilă, gajul și dreptul de retenție⁴).

Pe lângă aceste texte, se regăsesc, dispersate, reglementări privind aceste garanții și în alte texte ale Codului civil. Mai mult, în practică, o serie de alte operațiuni juridice sunt folosite și în scop de garanție, cum ar fi vânzarea sau cesiunea de creanță.⁵ Cecul se

¹ C. Irimia, în *Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei* (coord.), Noul Cod civil. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 2221.

² G. Boroi, A. Ilie, *Comentariile Codului civil. Garanțiile personale. Privilegiile și garanțiile reale*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 2.

³ Vezi *infra* capitolul VI din prezenta lucrare.

⁴ Pentru o analiză privind dreptul de retenție în condițiile noului Cod civil, a se vedea E. Veress, *Dreptul de retenție în noul Cod civil*, în *Scientia Iuris* nr. 1-2/2012, p. 51-59.

⁵ În acest sens, invocăm prevederile art. 2347 C.civ., care stabilesc următoarele: contractele care au ca efect conservarea sau constituirea unui drept asupra unui bun pentru a asigura executarea unei obligații, oricare ar fi numărul, natura sau denumirea lor, nu sunt opozabile terților care au dobândit drepturi cu privire la acel bun decât dacă sunt înscrise în registrele de publicitate, potrivit regulilor stabilite pentru ipoteci. Sunt asimilate astfel ipotecilor clauzele de rezervă a proprietății, pactele de răscumpărare ori cesiunile de creanță încheiate în scop de garanție. Dispozițiile prezentului

folosește de asemenea în scopul garantării obligațiilor și nu doar ca simplu instrument de plată.

Putem concluziona, deci, că noul Codul civil nu cuprinde o reglementare generală, aplicabilă tuturor formelor de garanție, nu oferă o bază teoretică unitară instituției garanțiilor, respectiv operează cu categoriile de garanții reale și garanții personale, fără a exista o conturare la nivel legislativ a caracteristicilor comune ale acestor forme de garanție.¹ Toate aceste probleme de sistematizare însă nu afectează în esență eficiența reglementării, ci lasă deschisă posibilitatea de a formula opinii teoretice pertinente. În această monografie ne vom concentra asupra problemelor concrete, atât teoretice, cât și practice legate de fideiusiune.

§2. Noțiunea de garanție personală

În doctrina de drept civil garanția personală a fost definită în mod clasic ca un angajament prin care o altă persoană decât debitorul principal își asumă față de creditor să execute obligația în cazul în care debitorul principal nu o va face.

Această definiție (valabilă conform Codului civil din 1864, când singura garanție personală reglementată în Cod era fideiusiunea), acoperă însă în prezent doar instituția fideiusiunii, nu și celelalte garanții personale,² cum ar fi garanțiile autonome.

Specificul garanțiilor personale constă în afectarea patrimoniului unei persoane, alta decât debitorul garantării executării obligației, creditorul putând urmări această persoană (fizică sau juridică – care dobândește calitatea de garant personal) în cazul în care debitorul principal nu își execută obligația.

Această persoană (garantul personal) își asumă calitatea de debitor garant față de creditor, afectând propriul patrimoniu, alături de patrimoniul debitorului, în scopul satisfacerii drepturilor creditorului. Creditorul va dispune astfel de garanția comună asupra

patrimoniului debitorului și de garanția comună asupra patrimoniului garantului personal. Pentru realizarea drepturilor lui, creditorul se poate îndrepta și împotriva debitorului garant.

Riscul creditorului este redus prin faptul că în caz de nevoie își poate executa creanța față de cel puțin două patrimonii. Astfel, mecanismul garanției personale presupune dublarea sau chiar multiplicarea patrimoniilor afectate garantării generale a creditului. Dacă debitorul este insolubil, creditorul are posibilitatea de a se îndestula din averea garantului personal. Față de un creditor chirografar (negarantat), creditorul cu garanție personală se bucură de posibilitatea ca, în caz de nevoie, să execute drepturile lui nu numai față de patrimoniul debitorului, ci și față de patrimoniul garantului personal.

Garanția personală se asumă pentru datoria unui terț. Nu se poate asuma o garanție personală, de exemplu, fideiusiune, pentru o datorie proprie, spre deosebire de garanțiile reale, unde calitatea de debitor principal și garant ipotecar pot fi deținute de una și aceeași persoană (de exemplu, o persoană fizică garantează un credit bancar prin afectarea apartamentului proprietate personală unei ipoteci imobiliare pentru garantarea creditului contractat).

În cadrul categoriei de garanțiile personale, fideiusiunea are un rol central.

§3. Importanța fideiusiunii

Contractul de fideiusiune este un contract cu aplicare frecventă atât în raporturile clasice de drept civil, cât și în raporturile profesionale și de consum.

Față de garanțiile reale, care, teoretic, asigură o securitate mai mare a executării, fideiusiunea se impune printr-un formalism mai redus și printr-un grad de suplețe mult mai ridicat. Fideiusiunea joacă un rol semnificativ, atunci când calitatea de fideiutor este deținută nu de o persoană fizică, ci de o autoritate publică, un fond public de garantare sau de o instituție financiară, a căror capacitate

capitol privind ordinea de preferință și executarea ipotecilor se aplică în mod corespunzător contractelor aici amintite. Pentru detalii, a se vedea R. Rizoiu, Operațiunile asimilate ipotecii – unitate în diversitate, în R.R.D.P. nr. 1/2013, p. 181-220.

¹ În același sens, a se vedea G. Boroi, A. Ilie, op. cit., p. 1-2.

² Idem, p. 2.

de plată prezentă și viitoare nu se pune sub semnul întrebării, riscul insolvabilității acestora fiind minim.¹

Fideiusiunea apare și ca o metodă de limitare a inconvenientelor răspunderii limitate în materie societară, de exemplu, când asociatul sau administratorul își asumă calitatea de fideiutor pentru datoriile societății cu răspundere limitată. Această fideiusiune joacă și un rol preventiv: administratorul își va da toată silința ca societatea cu răspundere limitată să îndeplinească obligațiile, fiindcă, în caz contrar, va răspunde în calitate de fideiutor cu patrimoniul propriu.

Secțiunea a 2-a. Istoricul fideiusiunii

§1. Drepturile antice ale Orientului Apropiat

Fideiusiunea era reglementată și folosită încă din cele mai vechi timpuri. „*Doriința creditorului de a majora șansele lui de a recupera ceea ce debitorul lui îi datorează sau îi va datora este la fel de veche ca însuși raportul creditor-debitor*”.²

S-au păstrat mai multe atestări scrise ale contractelor de fideiusiune. De exemplu, pe o tăbliță din Mesopotamia antică, datând din cca. 2750 înaintea erei noastre, se consacră un raport juridic de fideiusiune. Conform acestei tăblițe, un agricultor a intrat în armatele regale și nu mai putea cultiva pământurile. În consecință, a încheiat o înțelegere cu un alt agricultor, care se angaja să cultive aceste pământuri, fiecare urmând a primi câte o jumătate din recoltă. Pentru a asigura că primul agricultor își va primi partea, un negustor local a garantat că cel de-al doilea agricultor își va respecta promisiunea.

O altă dovadă a folosirii instituției fideiusiunii o regăsim în biblioteca regelui Sargon cel Mare al Accadului și Sumerului.³

¹ R. Zimmermann, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Clarendon Paperbacks, Oxford University Press, 1996, p. 117.

² L.D. Hubert Jr., *The Nature and Essentials of Conventional Suretyship*, în *Tulane Law Review* nr. 13/1939, p. 519.

³ W.D. Morgan, *History and Economics of Suretyship*, *Cornell Law Review* nr. 4/1927, p. 153.

Această atestare a fideiusiunii datează aproximativ din anul 2270 înaintea erei noastre.

Codul lui Hammurabi, datând din Babilonia antică (cca. 1750 înaintea erei noastre) face de asemenea mențiune despre contractul de fideiusiune.¹

§2. Fideiusiunea în dreptul roman

În Instituțiile lui Iustinian, esența fideiusiunii este sintetizată în modul următor: „*se întâmplă adesea ca atunci când cineva face o promisiune, alte persoane care se numesc fideiutori sau garanți, să se oblige pentru el, așa cum se obișnuiește când creditorii vor să aibă o mai mare garanție că vor fi plăți*”.²

În dreptul roman diferitele forme de garanție personală pot fi considerate mai evaluate și utilizate mai frecvent decât garanțiile reale, fiindcă eficiența acestor garanții era mai mare decât a garanțiilor reale (acestea fiind oculte și cu efect limitat³).

Prin efectul garanției personale a fost pusă la dispoziția creditorului o acțiune *in personam* nu numai împotriva debitorului, care putea să devină insolubil sau să dispară, ci și împotriva garantului. Obligația de garanție asumată avea de asemenea, în societatea romană, solide fundamente morale, bazată fiind pe prietenie (*amicitia*), care presupunea fidelitate și obligația (extralegală desi-

¹ Pentru detalii privind garanțiile personale din antichitate, a se vedea, Les sûretés personnelles. Première partie. Synthèse générale. Civilisations archaïques, antiques, islamiques et orientales, Éditions de la Librairie Encyclopédique, Bruxelles, 1974.

² „*Pro eo qui promittit solent alii obligari, qui fideiussores appellantur, quos homines accipere solent dum curant ut diligentius sibi cautum sit*”. A se vedea Iustiniani Institutiones. Instituțiile lui Iustinian, V. Hanga, M.D. Bob (trad.), Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 300-301.

³ P. Vasilescu, op. cit., p. 119; R. Zimmermann, op. cit., p. 115. Astăzi, garanțiile reale sunt preferate garanțiilor personale, având în vedere riscurile pe care le implică garanția personală (insolvabilitatea fideiutorului față de relativa stabilitate valorică oferită de bunul supus garanției, posibilitatea unui refuz de plată din partea fideiutorului ce obligă pe creditorul garantat care nu are titlu executoriu să inițieze acțiune în justiție împotriva fideiutorului etc.).

gur) de a ajuta pe prieten în caz de nevoie, chiar cu prețul unui sacrificiu.¹ Garantul făcea tot posibilul pentru a onora promisiunea având în vedere aceste baze morale. Cicero scria că „în ce privește prietenia, toți până la unul sunt de aceeași părere: și cei care s-au dedicat vieții politice, și cei cărora le place cercetarea lucrurilor și știința, și cei care, liberi de sarcini publice, se ocupă de treburile lor, în sfârșit, și cei care s-au datat cu totul plăcerilor, toți socotesc că fără prietenie viața nu înseamnă nimic, dacă vor să trăiască o viață cât de cât frumoasă”.² Un alt motiv pentru care garanția personală era un mijloc eficient de apărare a intereselor creditorului, era duritatea executării silite romane, fideiusorul urmărind cu orice putință să nu fie supus acestei proceduri.³ În acest context s-a arătat că garanțiile personale au fost larg răspândite nu datorită deficiențelor garanțiilor reale, ci datorită faptului că dreptul garanțiilor reale nu s-a dezvoltat la un nivel adecvat. Această largă răspândire pare mai mult a fi consecința atractivității garanțiilor personale.⁴

În dreptul roman garanțiile personale, primate în evoluție istorică, s-au regăsit în trei forme: *sponsio*, *fidepromissio* și *fideiussio*, denumite împreună *adpromissio*.⁵

¹ R. Zimmermann, op. cit., p. 115.

² M.T. Cicero, Despre prietenie, Ed. Litera, București-Chișinău, 2001, p. 32.

³ R. Zimmermann, op. cit., p. 115.

⁴ Idem, p. 115-116. Autorul citat mai arată că și în perioadele moderne, când imobilele sunt supraîncărcate cu ipoteci, în perioade de criză economică, importanța fideiussunii revine din nou. De asemenea, garanțiile personale au cucerit noi domenii, de exemplu, în multe cazuri, statul sau o instituție de credit își asumă un rol de garant.

⁵ Nu fac referire la dreptul roman arhaic, unde existau diferite prototipuri ale fideiusorului (*praedes*, *vades*, *vas*, *praes*). Pentru detalii, a se vedea T. Nótári, Római jog, Lectum, Szeged, 2013, p. 246.

§3. *Sponsio*

Sponsio este cea mai veche din cele trei forme de garanție.¹ Era un contract verbal, caracterizat prin folosirea expresiei „*spondere*”: „*idem dari spondes?*” („te obligi să dai același lucru?”), urmat de răspunsul „*spondeo*” („mă oblig”).² *Sponsio* putea fi utilizat doar pentru garantarea unui contract încheiat în forma de *stipulatio*. Dacă un alt tip de contract, de exemplu, un contract consensual de vânzare urma să fie garantat, atunci trebuia să aibă loc o novație a contractului principal în forma de *stipulatio*, și numai după aceea urma *sponsio*.³ Într-o primă fază a dezvoltării instituției *sponsio*, declarațiile contractuale trebuiau să fie făcute într-un singur act, fără întrerupere, prin manifestări de voințe concomitente (*unitas actus*). Ulterior, actul principal era încheiat înaintea garanției, dar garanția trebuia să urmeze de îndată. Și, mai târziu, separarea era și mai evidentă: *sponsio* se putea încheia chiar și în lipsa debitorului principal (conform școlii proculiene).⁴ Desigur, acest aspect a condus la schimbarea formulelor, întrebarea „*idem dari spondes?*” nemaifiind suficientă (de exemplu, dacă actul principal s-a încheiat cu luni în urmă). Astfel, s-au formulat întrebări mai precise: „*Quod Seius mihi dari spondit dari spondes?*”, sau „*Decem, quae Seius mihi debet, dari spondes?*”.⁵

Poziția de garant era asumată în general de prieteni, în temeiul *officium amicitiae*, iar garantul era supus acelorași consecințe ca și debitorul principal, inclusiv executării *in personam*.⁶ Datorită severității executării, dar și faptului că în general un creditor avea

¹ C. Sanfilippo, Istituzioni di diritto romano, decima edizione, curata ed aggiornata da Alessandro Corbino e Antonino Metro, Rubbettino Editore, 2002, p. 267.

² R. Zimmermann, op. cit., p. 117; *The Institutes of Gaius*, Clarendon Press, Oxford, 1946, p. 188 (3.115-3.116); V. Hanga, Drept privat roman, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 446-447; V. Hanga, M.D. Bocșan, Curs de drept privat roman, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 308.

³ R. Zimmermann, op. cit., p. 118.

⁴ Ibidem.

⁵ Idem, p. 119.

⁶ Ibidem.